

Briselē, 24.5.2019.
COM(2019) 236 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Pārskats par ES zaļās infrastruktūras stratēģijas īstenošanas norisi

{SWD(2019) 184 final}

1. Konteksts un ievads

ES zaļās infrastruktūras stratēģijā zaļā infrastruktūra ir definēta šādi: “Stratēģiski plānots pilnīgi vai daļēji dabisku teritoriju tīkls kombinācijā ar citiem vides objektiem, kas ir izveidots un tiek pārvaldīts, lai sniegtu plašu ekosistēmu pakalpojumu klāstu. Tas ietver zaļās zonas (vai zilās, ja attiecas uz ūdens ekosistēmām) un citus fiziskus elementus sauszemes (tostarp piekrastes) un jūras teritorijās. Uz sauszemes zaļā infrastruktūra pastāv lauku un pilsētas apstākļos.”

Atšķirībā no viena mērķim paredzētās pelēkās infrastruktūras bioloģiskās daudzveidības ziņā bagātās zaļās zonas bieži vienlaikus un par ļoti zemām izmaksām var nodrošināt vairākas ārkārtīgi noderīgas funkcijas, garantējot ieguvumus sabiedrībai, dabai un ekonomikai.

ES zaļās infrastruktūras (ZI) pamatu veido *Natura 2000* tīkls, kā arī pilnīgi vai daļēji dabiskas teritorijas ārpus *Natura 2000* tīkla, piemēram, parki, privāti dārzi, dzīvžogi, augu buferjoslas gar upēm vai strukturāli daudzveidīgas lauksaimniecības ainavas ar konkrētām iezīmēm un praksi, un mākslīgas konstrukcijas, piemēram, apzaļumoti jumti, apzaļumotas sienas vai ekotilti un zivju ceļi. Tikai *Natura 2000* tīkla nodrošināto ekosistēmu pakalpojumu gada ieguvumi vien visā ES tiek lēsti 300 miljardu EUR apmērā¹, bet ZI ieguvumi šo apjomu ievērojami pārsniedz.

ES 2020. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2. uzdevums ir šāds: “līdz 2020. gadam nodrošināt ekosistēmu un to pakalpojumu uzturēšanu un uzlabošanu, veidojot zaļo infrastruktūru un atjaunojot vismaz 15 % degradēto ekosistēmu”. Šā 2. uzdevuma pilnīga izpilde un *Natura 2000* teritoriju labvēlīgā stāvokļa atjaunošana varētu radīt vēl attiecīgi līdz 50 000 un 140 000 darbvieta, tiešo izlaidi līdz 4,2 miljardu un 11,1 miljarda EUR apmērā gadā, kā arī plašāku ieguvumu spektru no ekosistēmu pakalpojumiem².

Komisija 2013. gadā pieņēma ES zaļās infrastruktūras stratēģiju (ZI stratēģiju)³, lai veicinātu šos ekonomikas ieguvumus, piesaistot lielākus ieguldījumus Eiropas dabas kapitālam ar mērķi līdz 2020. gadam sasniegt bioloģiskās daudzveidības mērķus. Tā ietvēra četrus prioritāros darba virzienus: ZI labvēlīgu apstākļu radīšanu galvenajās rīcībpolitikas jomās; informācijas uzlabošanu, zināšanu bāzes stiprināšanu un inovācijas veicināšanu; finansējuma pieejamības uzlabošanu; ES līmeņa ZI projektus.

Stratēģija paredzēja, ka **Komisijai līdz 2017. gada beigām būtu jāizvērtē, kā veicies ar ZI attīstīšanu, un jāpublicē ziņojums par gūto pieredzi, kā arī jāsniedz ieteikumi turpmākai darbībai.** Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai⁴ paredz, ka šis izvērtējuma pārskats sniegs papildinformāciju par turpmāko rīcību sakarā ar stratēģiskiem ieguldījumiem ES zaļajā infrastruktūrā. Tas arī sekmēs ES 2020. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģijas galīgo izvērtēšanu.

¹ *The Economic benefits of the Natura 2000 Network*; 2013, ISBN 978-92-79-27588-3.

² *Eftec, ECNC, UAntwerp & CEEWEB (2017) Promotion of ecosystem restoration in the context of the EU biodiversity strategy to 2020.*

³ COM(2013) 249 final.

⁴ COM(2017) 198 final.

Pārskats pievēršas progresam, kas panākts, un problēmām, kas novērotas ES un dalībvalstu līmenī⁵, īstenojot stratēģijas četrus prioritāros darba virzienus, apkopo pieredzi un izvirza dažus ieteikumus stratēģijas turpmākai īstenošanai.

2. Progresā un problēmu novērtējums

2.1. Zaļajai infrastruktūrai labvēlīgu apstākļu radīšana galvenajās politikas jomās: progress un problēmas

ZI stratēģijā tika uzsvērtā nepieciešamība nodrošināt, ka ZI kļūst par telpiskās plānošanas un teritoriālās attīstības standarta elementu un ka tā tiek pilnīgi integrēta tādu rīcībpolitiku īstenošanā, kuru mērķus var kopumā vai daļēji sasniegt, izmantojot dabā balstītus risinājumus. Tajā tika noteikts, ka reģionālā vai kohēzijas, klimata pārmaiņu un vides rīcībpolitika, katastrofu riska pārvaldība, veselības un patērētāju aizsardzības rīcībpolitikas un kopējā lauksaimniecības politika būs galvenās politikas jomas, ar kuru palīdzību tiks veicināta zaļā infrastruktūra. *Natura 2000* tīkla teritorijas un funkcijas ir ES ZI pamats. Dabas direktīvu atbilstības pārbaudēs tika secināts, ka, lai gan direktīvas ir svarīgi instrumenti ES 2020. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģijā, ar tām nepietiek, lai izpildītu ES 2020. gada mērķi apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu. Rīcības plānā dabai, cilvēkam un ekonomikai ir paredzēti papildu pasākumi, piemēram, sagatavot norādījumus, kas palīdzētu izvērst ZI projektus ES līmenī tā, lai panāktu *Natura 2000* teritoriju labāku savienotību, tādējādi palīdzot sasniegt dabas direktīvu mērķus un vienlaikus sekmējot citu ES bioloģiskās daudzveidības mērķrādītāju sasniegšanu.

ZI izvēršanu var nodrošināt, saglabājot pašreizējās bioloģiski daudzveidīgās ekosistēmas labā stāvoklī un atjaunojot degradētās ekosistēmas gan *Natura 2000* tīkla ietvaros, gan ārpus tā. Saskaņā ar Putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu dalībvalstīm jāformulē atjaunošanas mērķi un jāizstrādā pasākumi attiecībā uz *Natura 2000* teritorijām, kurās sugas un dzīvotnes vēl nav sasniegušas labvēlīgu saglabāšanās stāvokli. Svarīgs instruments saglabāšanas un atjaunošanas prioritāšu noteikšanai reģionālā vai nacionālā līmenī ir prioritārās rīcības satvari, kurus dalībvalstis izstrādā saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 8. pantu. Šo prioritārās rīcības satvaru jaunais formāts⁶ ietver iespēju iekļaut informāciju par saistītajiem plašākajiem zaļās infrastruktūras pasākumiem.

Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 6.a darbībā dalībvalstis tika aicinātas līdz 2014. gadam ar Komisijas palīdzību izstrādāt stratēģiju, ar ko noteikt prioritātes ekosistēmu atjaunošanai vietējā, nacionālā un ES mērogā. Komisija 2014. gadā publicēja pētījumu, kura mērķis bija palīdzēt dalībvalstīm piešķirt prioritāru nozīmi degradētu ekosistēmu atjaunošanai⁷. Lai gan nacionālā un subnacionālā mērogā ir ieviests maz atjaunošanas prioritāšu noteikšanas satvaru⁸, atjaunošana tomēr notiek⁹ — bieži tā notiek, reaģējot uz citiem relevantiem ES

⁵ Sk. pievienoto Komisijas dienestu darba dokumentu un 28 valstu faktu lapas, kuru pamatā ir 2017. gadā savākta informācija.

⁶ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/PAF%20format%20EN.docx>.

⁷ <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/RPF.pdf>.

⁸ Vācija, Nīderlande un Flandrijas reģions (BE).

⁹ Sk. 2. zemsivētras piezīmi.

tiesību aktiem, piemēram, Ūdens pamatdirektīvu un Jūras stratēģijas pamatdirektīvu. Ir jāvelta vairāk pūļu, lai pabeigtu nacionālos atjaunošanas prioritāšu noteikšanas satvarus ar mērķi īstenot 6.b darbību komplementāri prioritārās rīcības satvariem saskaņā ar dabas aizsardzības direktīvām tādā veidā, kas atbilst ES iniciatīvas “Ekosistēmu un to pakalpojumu kartēšana un novērtēšana” (MAES¹⁰) metodiskajai pieejai un ES tiesību aktos prasītajiem atjaunošanas pasākumiem.

Vairākas dalībvalstis ir izveidojušas nacionālos ekoloģiskos tīklus vai līdzvērtīgus instrumentus. Daudzās dalībvalstīs ar ZI konkrēti saistīti mērķi vai prasības ir iekļautas plašākās bioloģiskās daudzveidības un dabas aizsardzības rīcībpolitikās un tiesību aktos. Piemēram, vairākās nacionālajās bioloģiskās daudzveidības stratēģijās un plānos ir iekļautas atsauces uz ZI (vai nu ar šādu nosaukumu, vai izmantojot citu terminoloģiju, kas izsaka to pašu jēdzienu). ZI tiek arī netieši ietverta juridiskos instrumentos, kas ir saistīti ar konkrētām ekosistēmām, piemēram, Īrijas nacionālajā kūdrāju stratēģijā. Tomēr, izņemot Vācijas valsts ZI koncepciju¹¹, dalībvalstis vēl nav pieņēmušas nacionālas stratēģijas, kas būtu veltītas tieši ZI. Tomēr tiek izstrādātas dažas nacionālas stratēģijas (piemēram, Spānijā), un citas rīcībpolitikas un tiesību akti vismaz netieši pievēršas ES ZI stratēģijā definētajam ZI jēdzienam.

Attiecībā uz **ES ūdens resursu politiku** dabīgās ūdensaiztures pasākumi var palīdzēt palēnināt nokrišņu ūdens plūsmu, palielināt infiltrāciju un samazināt piesārņojumu ar dabīgu procesu palīdzību. Šādi pasākumi tiek uzskatīti par izmaksefektīvu pieeju Ūdens pamatdirektīvas un Plūdu direktīvas¹² mērķu sasniegšanai, un tie vienlaikus veicina arī bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un pielāgošanos klimata pārmaiņām. Ir izstrādāti norādījumi par dabīgās ūdensaiztures pasākumiem¹³, un dalībvalstu darbības un lauksaimniecības programmu izstrādē ir veicināta to īstenošana ar ES strukturālo un lauksaimniecības fondu palīdzību¹⁴. Darbības programmu *ex post* novērtējums¹⁵ liecina, ka ir panākts neliels progress, tomēr ir vēl jāpopularizē stratēģiskas un integrētas programmas; turklāt plašāka mēroga ZI un dabīgās ūdensaiztures pasākumu plānošana varētu palīdzēt uzlabot ūdens kvalitāti, aizsargāt pret plūdiem un sasniegt bioloģiskās daudzveidības mērķus. Iespēju plānošanai vajadzīgo informāciju var sniegt darbs MAES projekta ietvaros, upes baseinu apsaimniekošanas plāni un prioritārās rīcības satvari, kas var palīdzēt apzināt daudzfunkcionālas teritorijas, kuras piedāvā lielākās izredzes saņemt ekosistēmu pakalpojumus.

ES jūrlietu un zivsaimniecības rīcībpolitika¹⁶ ZI tiek minēta kā rīks, kas veicina piekrastes teritoriju ilgtspējīgu attīstību. Direktīvas par jūras telpisko plānošanu¹⁷ 5. pantā ir ietverti ZI

¹⁰ Ekosistēmu un to pakalpojumu kartēšana un novērtēšana:

http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/index_en.htm.

¹¹ <http://www.bfn.de/bkgi.html>.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52012DC0673>.

¹³ Eiropas Komisija (2014). *EU Water Policy Document on Natural Water Retention Measures*. WFD CIS Working Group Programme of Measures. https://circabc.europa.eu/sd/a/2457165b-3f12-4935-819a-c40324d22ad3/Policy%20Document%20on%20Natural%20Water%20Retention%20Measures_Final.pdf.

¹⁴ https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_lv.

¹⁵ [Evaluation of the contribution of Operational Programmes to the implementation of EU water policy](#).

¹⁶ COM(2014) 86 final.

galvenie mērķi un norādīts, ka “dalībvalstis tiecas dot ieguldījumu (..) vides saglabāšanai, aizsardzībai un uzlabošanai, tostarp noturībai pret klimata pārmaiņu ietekmi”. Tomēr ZI netiek pietiekami izmantota jūras telpiskajos plānos, lai gan tā varētu palīdzēt saglabāt veselīgas jūras ekosistēmas un nodrošināt būtiskus ieguvumus tādās jomās kā pārtikas ražošana, atpūta un tūrisms, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, krasta līniju izmaiņu dinamikas kontrole un katastrofu novēršana.

Lai gan ZI koncepcija netika iekļauta Jūras stratēģijas pamatdirektīvā, tās mērķi ir saskaņoti ar to, jo direktīva ir izstrādāta, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu tīrus, veselīgus un produktīvus okeānus un jūras. Daži centieni izveidot jūras ZI tīklus tiek izdarīti, veidojot vienotus aizsargājamo jūras teritoriju tīklus saskaņā ar 13. panta 4. punktu. Direktīvas ietvaros īstenotie pasākumi arī turpmāk palīdzēs risināt noslogojumu radītās problēmas un uzlabot jūras vides stāvokli pārrobežu/reģionālā perspektīvā ar jaunizveidotu kritēriju un metodisko standartu palīdzību¹⁸. ZI izvērsana var palīdzēt sasniegt šo mērķi.

Ekosistēmās balstīti risinājumi un ZI tiek atzīti par atbilstošām pieejām **klimata pārmaiņu** novēršanā ES stratēģijā par pielāgošanos klimata pārmaiņām¹⁹. Stratēģijas 7. pantā ir konkrēta atsauce uz ZI saistībā ar pelēkās infrastruktūras noturību. Starptautiskā mērogā vairākos lēmumos, kas pieņemti saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību²⁰, un Parīzes nolīgumā²¹ ir uzsvērti ekosistēmās balstītu pieeju sniegtie klimatiskie ieguvumi. Tomēr, ņemot vērā, cik biežas ir klimata pārmaiņu izraisītās dabas katastrofas, piemēram, ekstremālo laikapstākļu notikumi 2017. gadā, tostarp meža ugunsgrēki, vētras un plūdi, pastāv iespējas veidot vēl citas sinerģijas. Varētu darīt vairāk, lai uzsvērtu daudzos ieguvumus, ko saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām ZI var nodrošināt tiešā veidā, piemēram, ar oglekļa sekvestrēšanu, un netiešā veidā, proti, samazināt enerģijas pieprasījumu un piesārņojumu, popularizējot aktīvo transportu, kas saistīts ar ZI (piemēram, pārvietošanos ar velosipēdu un kājām), mazināt siltumsalas efektu un veidot apzaļumotus jumtus un apzaļumotas sienas, lai mazinātu nepieciešamību ēkas dzesēt un apsildīt.

ES adaptācijas stratēģijas²² pārskatīšana sniedza iespēju apdomāt, kā vēl vairāk veicināt ZI izmantošanu, lai izmaksefektīvi uzlabotu sabiedrības klimatnoturību. Šādu iespēju sniedz arī ES ūdens resursu politikas (Direktīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, Ūdens pamatdirektīvas, Plūdu direktīvas) pārskatīšana²³. Varētu apdomāt arī iespējamās sinerģijas ar Pilsētas mēru paktu klimata un jomā²⁴ vai apvienību “Vietējās pašvaldības — ilgtspējai”²⁵.

Spēcīgā saikne starp **katastrofu riska pārvaldību** un vidi ir plaši atzīta, un to pastiprina klimata pārmaiņu ietekme. ES rīcības plānā par Sendai ietvarprogrammu katastrofu riska

¹⁷ Direktīva 2014/89/ES; OV L 257, 28.8.2014., 135. lpp.

¹⁸ Komisijas Lēmums (ES) 2017/848.

¹⁹ COM(2013) 216.

²⁰ <https://www.cbd.int/ecosystem/>; <https://www.cbd.int/climate/>.

²¹ <https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.

²² COM(2018)738.

²³ http://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm.

²⁴ http://www.conventiondesmaires.eu/index_en.html.

²⁵ <http://iclei-europe.org/about-iclei/>.

mazināšanai 2015.–2030. gadam²⁶ skaidri atzīta ZI iespējamā pozitīvā ietekme uz katastrofu riska mazināšanu un pārvaldību. ZI var veicināt ar mehānismiem, kas paredzēti tam, lai nostiprinātu ES katastrofu pārvarēšanu²⁷. Tomēr tas vēl jāiedzīvina konkrētās darbībās uz vietas. Pieredze liecina, ka **ekosistēmās balstītas pieejas**, piemēram, ZI, dabā balstīti risinājumi, ekosistēmās balstīta pielāgošanās, dabīgās ūdensaiztures pasākumi un ekosistēmās balstīti katastrofu riska mazināšanas pasākumi, ir izmaksefektīvi rīcībpolitiskie instrumenti²⁸, taču tie netiek izmantoti pilnā apmērā, un to potenciāls būtu vēl jāstiprina ES līmenī.

Lai gan ZI koncepcija nav iekļauta **kopējā lauksaimniecības politikā** (KLP), divi pašreizējās KLP pīlāri nodrošina tādu instrumentu kopumu, ar kuriem var pievērsties dabas resursu ilgtspējīgai pārvaldībai un klimata pasākumiem, kas atkarībā no to formas un īstenošanas var veicināt ZI. Saskaņā ar savstarpējās atbilstības sistēmu labs lauksaimniecības un vides stāvoklis (*GAEC*), kas attiecas uz buferjoslām un ainavu īpatnībām, jau ietver ZI²⁹, taču nodrošinātie ieguvumi dažādās dalībvalstīs atšķiras. Saskaņā ar KLP pirmo pīlāru 2015. gadā ieviestajai obligātajai zaļināšanas praksei ir potenciāls labvēlīgi ietekmēt gan vidi, gan klimatu; tomēr Eiropas Revīzijas palāta nesen secināja³⁰, ka zaļināšana tādā veidā, kādā tā pašlaik tiek īstenota, diez vai dos nozīmīgus ieguvumus vides un klimata jomā, jo īpaši attiecībā uz bioloģisko daudzveidību. Attiecībā uz otro pīlāru dalībvalstīs un reģioni var no plaša lauku attīstības pasākumu klāsta izvēlēties līdzekļus, ar ko palīdzēt sasniegt lauksaimniecības, vides un klimata mērķus, un lauksaimnieki par tiem var saņemt platībatkarīgos maksājumus; minēto var papildināt ar mērķorientētu atbalstu neproduktīvām investīcijām. Īpašu atbalstu var piešķirt arī pārejai uz bioloģisko lauksaimniecību vai tās uzturēšanai, Dzīvotņu direktīvas, Putnu direktīvas un Ūdens pamatdirektīvas³¹ noteikumu tiešai īstenošanai. Arī Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) var izmantot tādu ar mežsaimniecību saistītu pasākumu atbalstam, kas potenciāli ietver ZI izveidi vai uzturēšanu.

Šo ieguldījumu varētu labāk izmantot, stimulējot ainavu īpatnību atkārtotu ieviešanu lauksaimniecības platībās un labāk aizsargājot ilggadīgos zālājus. *Ex post* novērtējums par lauku attīstības programmu ieguldījumu Ūdens pamatdirektīvas un Plūdu direktīvas īstenošanā ietver novērtējumu par dabīgās ūdensaiztures pasākumu izmantošanu un ierosinājumiem tās uzlabošanai nākotnē. Paziņojumā par pārtikas un lauksaimniecības nākotni³² ir ieteikti inovatīvi instrumenti, kas potenciāli var stiprināt pašreizējo ZI.

Tikuši īstenoti centieni ZI integrēt **ES reģionālajā politikā**: noteikumi, kas attiecas uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) un Kohēzijas fondu 2014.–2020. gadam, paredz³³, ka ilgtspējīgu attīstību, tostarp vides aizsardzības prasības un bioloģisko

²⁶ http://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/1_en_document_travail_service_part1_v2.pdf.

²⁷ COM(2017) 773 final.

²⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-adaptation-and-disaster>.

²⁹ *GAEC* 1 un 7, sk. Komisijas dienestu darba dokumentu.

³⁰ <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/greening-21-2017/iv/>.

³¹ [Key descriptive statistics on the consideration of water issues in the Rural Development Programmes 2014-2020](http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/greening-21-2017/iv/).

³² COM(2017) 713 final.

³³ Regulas (ES) Nr. 1303/2013 8. pants.

daudzveidību, veicina horizontāli. Dalībvalstīm paredzētajos norādījumos³⁴ Komisija uzsvēra, ka ZI un ekosistēmās balstīta pielāgošanās ir izmaksefektīvs alternatīvs vai komplementārs pasākums pelēkajai infrastruktūrai un intensīvai zemes izmantošanas maiņai.

ES makroreģionālās stratēģijas³⁵ ir noderīgas platformas ZI projektu izstrādei un īstenošanai un valstu (ES un ārpus ES), reģionu un ieinteresēto personu iesaistīšanai. ZI var kļūt par šo reģionu ilgtspējīgas attīstības strukturālo un funkcionālo pamatu. Labs piemērs ir ministru kopīgā deklarācija par Alpu ZI, kas tika pieņemta 2017. gada oktobrī sakarā ar ES makroreģionālo stratēģiju Alpu reģionam.

ZI ir tikusi popularizēta arī **ES pilsētvides politikā**. Saskaņā ar ES pilsētprogrammu³⁶ par zemes ilgtspējīgu izmantošanu un dabā balstītiem risinājumiem 2017. gadā tika sākta partnerība un ir paredzēts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus saskaņā ar Inovatīvām pilsētvides darbībām³⁷, kas pilsētām dod finansējumu, kas vajadzīgs, lai testētu inovatīvus risinājumus konkrētās ilgtspējīgas pilsētvides attīstības jomās. ZI ir iekļauta Eiropas Zaļās galvaspilsētas goda nosaukuma un balvas “Eiropas zaļā lapa” piešķiršanas kritērijos³⁸. Zināšanas par pilsētvides ZI uzlabojas arī ar *MAES* projektu *EnRoute*³⁹ un “Apvāršņa 2020” projektiem, kas orientēti uz dabā balstītiem risinājumiem urbānajā vidē⁴⁰. Vairākas Eiropas pilsētu sāktas iniciatīvas pievēršas ZI arī pilsētu un vietējā mērogā.

Lai gan ir daudz pētījumu⁴¹, kas apliecina pozitīvo saikni starp ZI un cilvēka veselību, **ES veselības politikas nostādnes** lēmumu pieņēmēji un ieinteresētās personas plaši neizmanto ZI kā veselības jautājumu izmaksefektīvu risinājumu. Jāizvērs laba prakse, piemēram, Somijas iniciatīvas veicināt holistisku pieeju ZI un cilvēka veselībai.

Nodrošinot daudzus ekosistēmās balstītus ieguvumus, ZI var veicināt jaunizveidotas **enerģētikas infrastruktūras** pieņemšanu sabiedrībā. Vietējo kopienu un zemes īpašnieku vidū atsaucību izpelņījušies tādi dzīvotņu uzlabošanas veidi kā zem elektroapgādes līnijām esošu teritoriju pārveidošana par dzīvotnēm ar zemu veģetāciju, un ar to palīdzību ir samazinājušās projektu virzītāju⁴² izmaksas par veģetācijas uzturēšanu. Iniciatīvas “Atjaunojamo energoresursu tīkls” ietvaros tiek apbalvoti projekti, kas demonstrējuši izcilu inovatīvu praksi dabas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā, piemēram, projekti, ko īsteno *Elia* un *Terna*⁴³. Līdzīgu praksi varētu izvērst visā ES, un regulatori to varētu atbalstīt ar stimuliem kā paraugpraksi, ar ko nodrošināt kopīgu interešu projektu savlaicīgu īstenošanu *TEN-E* prioritārajos koridoros, — tas ir priekšnoteikums integrētam, drošam,

³⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/legislation/guidance/.

³⁵ Stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam, Alpu reģionam, Baltijas jūras reģionam un Donavas reģionam.

³⁶ <http://www.urbanagendaforthe.eu>.

³⁷ <http://www.uia-initiative.eu>.

³⁸ <http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/>.

³⁹ www.oppla.eu/EnRoute un <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC110402>.

⁴⁰ Piemēram, *Nature4Cities*, *GrowGreen*, *NAIAD*, *NATURVATION*, *UNALAB*, *Connecting an UrbanGreenUp*.

⁴¹ Piemēram, pētnieciskais ziņojums par dabas sniegtiem ieguvumiem veselības un sociālajā jomā

<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/>.

⁴² Projekts BESTGRID, <https://www.bestgrid.eu>.

⁴³ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu.

konkurenciālam un ilgtspējīgam iekšējam ES enerģētikas tirgum un ES klimata un enerģētikas politikas mērķu sasniegšanai.

Attiecībā uz **ES transporta politiku** daži piemēri ilustrē labu praksi, bet tie joprojām ir pārāk izolēti, un ir jāiegulda vairāk pūļu, lai uzlabotu bioloģisko daudzveidību, ZI izmantojot līdzās *TEN-T*⁴⁴ tīkliem, un sniegtu labumu dabai un ekonomikai, vienlaikus uzlabojot jaunas transporta infrastruktūras pieņemšanu sabiedrībā. Tas var ietvert bioloģiski daudzveidīgu teritoriju uzturēšanu ap *TEN-T* koridoriem vai īpašu konstrukciju veidošanu, lai nodrošinātu drošu pāreju savvaļas dzīvniekiem. Tādējādi ir svarīgi sinerģiju starp *TEN* un ZI izvēšanu stiprināt ES līmenī, arī pētot videi labvēlīgu Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta⁴⁵ projektu potenciālu.

2.2. Informācijas uzlabošana, zināšanu bāzes stiprināšana un inovācijas veicināšana

ZI stratēģijā Komisija tika aicināta uzlabot un vēl plašāk izplatīt ar ZI saistīto informāciju. Plašāka piekļuve specializētai informācijai par ZI ir sniegta Eiropas Bioloģiskās daudzveidības informācijas sistēmā⁴⁶, kur iekļauta arī bibliotēka par ZI⁴⁷. Ir izveidotas sinerģijas ar citām atbilstošām informācijas platformām. Ir publicēti norādījumu dokumenti par ZI iekļaušanu konkrētās rīcībpolitikas jomās (piemēram, reģionālā un kohēzijas politika⁴⁸, ūdens resursu un plūdu pārvaldība⁴⁹, ietekmes uz vidi novērtējumi⁵⁰ un stratēģiskie vides novērtējumi⁵¹).

ZI zināšanu bāzes stiprināšana ir daļa no plašākas darbības nodrošināt zināšanu bāzi ES 2020. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2. uzdevumam. ES iniciatīva “Ekosistēmu un to pakalpojumu kartēšana un novērtēšana” (*MAES*), kas sāka 2013. gadā, ES un tās dalībvalstīm nodrošina metodiskus norādījumus ekosistēmu un to pakalpojumu stāvokļa kartēšanai un novērtēšanai. Ceturtais *MAES* ziņojums⁵², kas publicēts 2016. gadā, bija veltīts pilsētvides ZI.

Komisija publicēja ziņojumu par stratēģisko ZI un ekosistēmas atjaunošanu; ģeotelpiskajām metodēm, datiem un rīkiem⁵³, ņemot vērā ZI stratēģijā pausto aicinājumu izvērtēt, kādi un cik kvalitatīvi telpiskie un tehniskie dati ir pieejami lēmumu pieņēmējiem saistībā ar ZI ieviešanu.

Eiropas Vides aģentūra (EVA) un Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*) nodrošina darbības atbalstu ZI un atjaunošanai un ir publicējuši ziņojumus par esošo datu un jaunas metodikas izmantojamību ZI ieviešanai⁵⁴.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/inea/en/ten-t>.

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/inea/connecting-europe-facility/cef-transport>.

⁴⁶ <http://biodiversity.europa.eu/>.

⁴⁷ <http://biodiversity.europa.eu/topics/green-infrastructure>.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2013/guide-to-multi-benefit-cohesion-policy-investments-in-nature-and-green-infrastructure.

⁴⁹ <https://www.eea.europa.eu/publications/green-infrastructure-and-flood-management>.

⁵⁰ <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>.

⁵¹ <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>.

⁵² <http://biodiversity.europa.eu/maes> un <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101639>.

⁵³ Estreguil, C., Dige, G., Kleeschulte, S., Carrao, H., Raynal, J. and Teller, A., *Strategic Green Infrastructure and Ecosystem Restoration: geospatial methods, data and tools*, EUR 29449 EN, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2019, ISBN 978-92-79-97295-9, doi:10.2760/36800, JRC113815.

Attiecībā uz **ES pētniecības un inovācijas politiku** Septītā pamatprogramma un kopš 2014. gada arī pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ir finansējušas ar ZI saistītus projektus. Investīciju iespējas tiek nodrošinātas ar pētniecības, inovācijas un demonstrējuma projektiem, kas skar dabā balstītu risinājumu ieviešanu un novērtēšanu. To papildina rīcībpolitiku integrēšana, indikatoru noteikšana, informācijas apmaiņa, popularizēšanas pasākumi un informācijas sniegšana uzņēmumiem un sabiedrībai; pierādījumi daudziem dabā balstītu risinājumu nodrošinātajiem ieguvumiem sekmē ZI izvēršanu lielākā mērogā un prioritizēšanu. Piekļuvi finansējumam atvieglo ar izpētes palīdzību finansēta informācijas apmaiņas platforma *Oppla*⁵⁵ un tīklošanas platforma *ThinkNature*⁵⁶.

ZI stratēģijā Komisija tika aicināta arī izvērtēt, cik noderīgi varētu būt tehniskie standarti, jo īpaši saistībā ar fiziskajiem pamatelementiem un procedūrām, ZI labvēlīgu produktu tirgus palielināšanā. Ar ZI saistīto standartu iespējamā izstrāde ir iekļauta Savienības gada darba programmā standartizācijai⁵⁷, un Komisija par šo jautājumu veikusi pētījumu⁵⁸. Turpmākajos mēnešos darbs turpināsies, iesaistot attiecīgās ieinteresētās personas un standartizācijas organizācijas, lai novērtētu, vai nepieciešami jauni standarti un kādiem ar ZI saistītiem elementiem tie nepieciešami.

2.3. Finansējuma pieejamības uzlabošana

Nesen veiktā pētījumā⁵⁹ lēsts, ka ES finansējuma līmenis ZI 2007.–2013. gada plānošanas periodā bijis aptuveni 6579 miljoni EUR 2007.–2013. gadā — lielākais ieguldījums saņemts no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Programma *LIFE* nodrošina īpašu finansējumu bioloģiskajai daudzveidībai, tostarp zaļajai infrastruktūrai⁶⁰.

Attiecībā uz 2014.–2020. gada periodu zaļā infrastruktūra tiek papildus atbalstīta ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda tiešajiem piešķirumiem bioloģiskajai daudzveidībai, dabai un zaļajai infrastruktūrai, kurus veido iezīmētās investīcijas 3700 miljonu EUR apmērā, kā arī ar investīcijām vairākās saistītajās jomās, piemēram, aizsardzībā pret plūdiem, ūdens attīrīšanā vai ēku atjaunošanā.

ZI stratēģijā Komisija tika aicināta izpētīt iespējas izveidot inovatīvus finansēšanas mehānismus ZI atbalstam, kā arī izveidot ES finansēšanas instrumentu, lai atbalstītu tos, kas vēlas attīstīt ZI projektus. ZI projekti ir tiesīgi saņemt atbalstu no Dabas kapitāla finansēšanas mehānisma⁶¹ — finanšu instrumenta, kas paredzēts projektiem, ar kuriem veicina bioloģisko daudzveidību un pielāgošanos klimata pārmaiņām un rada ienākumus vai demonstrē izmaksu ietaupījumus. Dokumenti par pirmo aizdevumu tika parakstīti 2017. gada aprīlī⁶², un paredzams, ka tas nodrošinās spēcīgus ieguvumus ZI un dabas jomā. Dokumenti par trim

⁵⁴ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu.

⁵⁵ <http://oppla.eu/>.

⁵⁶ <https://www.think-nature.eu/>.

⁵⁷ COM(2017) 453 final.

⁵⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructures/GI%20Final%20Report.pdf.

⁵⁹ http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructures/GI%20Final%20Report.pdf.

⁶⁰ <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>.

⁶¹ <http://www.eib.org/products/blending/ncff/index.htm>.

⁶² <http://www.eib.org/products/blending/ncff/project-examples/index.htm>.

papildu darbībām tikuši parakstīti 2018. gadā, tostarp par aizdevumu Atēnu pilsētai par pilsētvides ZI, un tiek gatavoti vairāki citi atbilstoši projekti.

Netiešu atbalstu ZI projektiem var sniegt arī Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF)⁶³ un jaunie ESIF II regulas mērķi (kas ESIF sasaista ar ilgtspējīgākiem un pārrobežu projektiem, jo īpaši tādiem, kas veicina *COP 21* klimata mērķrādītāju sasniegšanu vai pāreju uz resursefektīvāku (gandrīz) bezoglekļa aprites ekonomiku).

ES līdzfinansējums projektiem, ar ko ievieš ZI, izmantojot dabā balstītus risinājumus, un atjaunošanas pasākumiem 2014.–2015. gada uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros sasniedza 38,6 miljonus EUR, 2016. gada uzaicinājumos — 68 miljonus EUR, savukārt 2017. gadā — 73 miljonus EUR. *BiodivERSA*⁶⁴ Eiropas pētniecības telpas sadarbības tīkla (*ERA-Net*) līdzfinansējums valstu aģentūrām ar ZI saistītiem projektiem 2015.–2016. gadā nodrošināja papildu 33 miljonus EUR. Citi finansēšanas instrumenti, piemēram, struktūrfondi, varētu izmantot ar ZI saistītās pētniecības un inovācijas rezultātus un pastiprināt intervences pasākumu vērienīgumu un to savstarpējo saskaņotību, taču tas vēl netiek novērots.

Šis pārskats ir apliecinājis, ka dažādajos ES finansēšanas instrumentos ietvertās iespējas nav izmantotas pilnvērtīgi un ka piekļuve finansējumam joprojām jāuzlabo. Dažas ieinteresētās personas, ar kurām notikušas apspriedes koordinācijas grupā bioloģiskās daudzveidības un dabas jomā, norādīja, ka uzskata specializēta finansēšanas instrumenta trūkumu par šķērslī. Jāuzlabo informētība par pašreizējām iespējām⁶⁵ un jāsniedz informācija par to, kā apvienot dažādus avotus, lai ZI projekti būtu stratēģiskāki un integrētāki.

Investīcijas ZI ir ļoti ienesīgas privātajam sektoram. Izstrādātāji ar ZI var palielināt zemes vērtību vai aizsargāt savus īpašumus no klimata pārmaiņu ietekmes, ņemot vērā daudzu ekosistēmu oglekļa uzglabāšanas, erozijas un plūdu kontroles pakalpojumus. Nepieciešami norādījumi par ZI ieguldījumu ekonomisko ienākumu apjoma noteikšanu, lai veicinātu šādu iespēju izmantošanu. Rīcības plāna dabai, cilvēkam un ekonomikai 1.b darbība⁶⁶ šo vajadzību apmierina, sniedzot Komisijai norādījumus par ekosistēmu un to pakalpojumu iekļaušanu lēmumu pieņemšanā.

2.4. ES līmeņa ZI projektu izstrādes veicināšana

ES ZI stratēģijā ir uzsvērts, ka atbalsts ES līmeņa ZI projektiem ir svarīgs mērķis, lai izvairītos no situācijas, ka ZI projektus īsteno tikai kā neatkarīgas iniciatīvas, tādējādi neatraisot šo projektu pilnu potenciālu. Tas dalībvalstis un reģionus pamudināja izmantot iespējas attīstīt ZI pārrobežu/transnacionālā kontekstā.

⁶³ <http://www.eib.org/efsi/>.

⁶⁴ <http://www.biodiversa.org/>.

⁶⁵ Sk. Komisijas rokasgrāmatu par tādām kohēzijas politikas investīcijām, kas nodrošina daudz ieguvumu dabas un zaļās infrastruktūras jomā (*Guide to Multi-Benefit Cohesion Policy Investments in Nature and Green Infrastructure*).

⁶⁶ http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/factsheets_en.pdf.

Dalībvalstīs ir veiksmīgi izstrādātas tikai dažas starptautiskas iniciatīvas, piemēram, Eiropas zaļā josta⁶⁷ vai Lejasdonavas zaļais koridors⁶⁸. Tiek lēsts, ka pēdējā no minētajām iniciatīvām katrs atjaunoto palieņu hektārs gadā nodrošina 500 EUR ekosistēmu pakalpojumus, palīdzot dažādot vietējo iedzīvotāju iztikas līdzekļus.

Attiecībā uz atbalstu ES mēroga ZI projektiem pašreizējie instrumenti galvenokārt ir vērsti uz projektiem, kuri īstenoti vienas dalībvalsts teritorijā (izņemot *INTERREG*) un kuriem ir savas procedurālās prasības un termiņi; tas neatvieglo pārrobežu ZI projektu izstrādi un īstenošanu.

Kopumā pastāv iespēja ZI sinerģiski vēl pamatīgāk integrēt stratēģiskās plānošanas instrumentos, piemēram, upes baseinu apsaimniekošanas plānos, *Natura 2000* tīkla pārvaldības plānos, nacionālajos gaisa kvalitātes plānos, lauku attīstības programmās un kohēzijas politikas darbības programmās, kā arī *TEN*. Šādi plāni varētu veicināt ES mēroga ZI tīkla izveidi.

ZI stratēģijā norādīts, ka tā dēvētā *TEN-G* (Eiropas zaļās infrastruktūras tīkla) izveide “lielā mērā palīdzētu saglabāt Eiropas raksturīgāko ekosistēmu noturību un dzīvotspēju, bet tas savukārt dotu sociālus un ekonomiskus ieguvumus”. Tajā bija paredzēts, ka Komisija veiks pētījumu, kurā tiks novērtētas iespējas izstrādāt ES *TEN-G* iniciatīvu, arī šādas iniciatīvas izmaksas un ekonomiskie, sociālie un vidiskie ieguvumi. Arī Eiropas Parlaments⁶⁹, Padome⁷⁰ un Reģionu komiteja⁷¹ pauda atbalstu *TEN-G* iniciatīvai.

2016. gadā tika publicēta izmaksu un ieguvumu analīze⁷², kurā tika secināts, ka stratēģiskākai ES līmeņa pieejai ZI būtu potenciāls nodrošināt lielākus ieguvumus par katru ieguldīto euro nekā pašreizējās ZI politikas īstenošanai un finansējuma piešķiršanai (ieguvumu un izmaksu attiecība vairāk nekā divas reizes pārsniedz pašreizējās pieejas ieguvumu un izmaksu attiecību).

Rīcības plāna dabai, cilvēkam un ekonomikai 12. darbība paredz, ka Komisija būtu jāizstrādā norādes, kas kalpo par stratēģisku satvaru turpmākai ES līmeņa zaļās infrastruktūras izveidei. Tas palīdzētu noteikt tādus projektus visas Eiropas interesēs, kuriem jāpiešķir prioritāra nozīme, garantējot atbilstošu finansējumu pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā tādā mērogā, kas pārsniedz administratīvās robežas.

3. Secinājumi un turpmākie pasākumi

ES ZI stratēģija ir uzsvērusi ZI ieguvumus un radījusi stimulu ZI izvēršanai ES. Daudzās jomās vērojams progress, taču joprojām vērojamas arī problēmas, un ir jāpanāk ZI izvēršana

⁶⁷ <http://www.europeangreenbelt.org/>.

⁶⁸ <http://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/case-studies/lower-danube-green-corridor-floodplain-restoration-for-flood-protection>.

⁶⁹ 2016. gada 2. februāra rezolūcija par ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas starpposma pārskatīšanu, 29. punkts.

⁷⁰ 2015. gada 16. decembra secinājumi “ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam starpposma pārskatīšana”, 30. punkts.

⁷¹ 2014. gada 26. jūnija atzinums “Daudzlīmeņu pārvaldība ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam veicināšanā un Aiči mērķu īstenošanā”, 53. punkts.

⁷² Sk. 59. zemspītras piezīmi.

vēl lielākā mērogā. Pierādījumi liecina, ka stratēģiska pieeja ZI ES līmenī vēl nav panākta un būtu jāapsver spēcīgāka zaļo infrastruktūru iespējinoša satvara izstrāde. ZI bieži tiek izveidota tikai nelielā mērogā, pienācīgi neatzīstot potenciālos ekonomiskos un sociālos ieguvumus, kas rodas, ja pelēkās infrastruktūras risinājumu vietā izmanto zaļās infrastruktūras risinājumus.

Dalībvalstu līmenī nepieciešami lielāki centieni izstrādāt un īstenot tādas nacionālās ZI stratēģijas un prioritizācijas satvarus degradētu ekosistēmu atjaunošanai, kas atbilst *MAES* pieejai. Tas nodrošinās lielāku sinerģiju un komplementaritāti ar prioritārās rīcības satvariem, kas paredzēti dabas direktīvās, kā arī ar Ūdens pamatdirektīvu un Jūras stratēģijas pamatdirektīvu.

ZI integrēšana attiecīgos ES finansēšanas mehānismos ir sniegusi jaunas iespējas; tomēr tās joprojām netiek pietiekami izmantotas. Jāpalielina centieni panākt ZI efektīvu integrēšanu relevantajās ES rīcībpolitikās un tiesību aktos. Būs svarīgi nodrošināt stratēģiskāku pieeju un maksimāli izmantot turpmākos ES finansēšanas instrumentus, kuru mērķis ir atbalstīt zaļo infrastruktūru. Turklāt būtu jāuzlabo ekosistēmās balstītu rīcībpolitiku saskaņotība, tostarp nodrošinot saistīto pašreizējo platformu labāku sadarbību.

Īstenojot ES Dabas rīcības plāna 12. darbību un ar to saistītās norādes par atbalstu ES līmeņa ZI projektu izvēšanai ir iespēja vēl precizēt ZI koncepciju (ņemot vērā piezīmes, ka ES definīcijas aptvertos daudzos aspektus reizēm ir grūti uztvert). Norādījumu dokuments arī sniedz konkrētus piemērus, kā ZI ir saistīta ar ekosistēmu atjaunošanu. Tā nolūks ir palīdzēt optimizēt pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas investīcijas dabas un bioloģiskās daudzveidības jomā, kā arī nodrošināt informāciju turpmākām debatēm par to, kā to darīt periodā pēc 2020. gada.

Turklāt Komisijas norādes par ekosistēmu un to pakalpojumu integrēšanu lēmumu pieņemšanā⁷³ palīdz labāk ņemt vērā ZI nodrošinātos ekonomiskos, sociālos un vidiskos ieguvumus.

Šajā ziņojumā ietvertie konstatējumi tiks iekļauti ES 2020. gada bioloģiskās daudzveidības stratēģijas un nākamās attiecīgās stratēģijas izvērtējumā. Tie veicinās citu svarīgu ES politikas nostādņu mērķu sasniegšanu tādās jomās kā ekonomikas izaugsme un darbvieta, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, katastrofu riska mazināšana, kohēzija un ilgtspējīga lauksaimniecība un mežsaimniecība, kā arī — plašākā perspektīvā — ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

⁷³ http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm.